

Motion till riksdagen 2022/23:2304

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2022/23:48 Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd samt slopad kontrolluppgiftsskyldighet

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Inledning

Offentlighetsprincipen är en omistlig del av vår demokrati. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, rättvis förvaltning och effektivt folkstyre genom att den möjliggör för allmänheten att få insyn i och därmed kunna kontrollera den offentliga verksamheten. Offentlighetsprincipen kommer till uttryck på olika sätt i Sveriges grundlag, t.ex. genom rätten till yttrandefrihet, meddelarfriheten för tjänstemän och genom allmänna handlingars offentlighet. Även skyddet för den personliga integriteten är ett väsentligt inslag i en demokratisk rättsstat, och det har, liksom offentlighetsprincipen, grundlags-skydd.

Huvudregeln är att allmänna handlingar är offentliga. Rätten att ta del av allmänna handlingar kan dock begränsas genom sekretess, som innebär ett förbud att muntligen eller på annat sätt röja uppgifter. Bestämmelser om sekretess finns framför allt i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och syftar bl.a. till att skydda just den personliga integriteten. Det finns olika typer av sekretesskydd. Ett rakt skaderekvisit innebär att uppgifterna i en allmän handling som huvudregel är offentliga, s.k. svag sekretess. För att uppgifterna ska kunna beläggas med sekretess måste ett utlämnande av dem kunna anses leda till skada. Ett omvänt skaderekvisit innebär att uppgifterna i en allmän handling som huvudregel är sekretessbelagda, s.k. stark sekretess. För att uppgifterna ska kunna lämnas ut måste det stå klart att utlämnandet inte kan anses leda till

skada. Absolut sekretess är den allra starkaste formen av sekretess. Uppgifter som omfattas av absolut sekretess är alltid sekretessbelagda och får därmed inte lämnas ut oavsett om de kan orsaka skada eller ej.

Vänsterpartiet värnar både offentlighetsprincipen och den personliga integriteten. I många fall finns det behov av att sekretessbelägga uppgifter som t.ex. rör enskilda personers förhållanden. Dock måste en noggrann avvägning göras varje gång riksdagen ska fatta beslut om nya sekretessbestämmelser. Den enskildes intresse av att uppgifterna inte röjs måste ställas mot den viktiga och grundläggande rätten att ta del av allmänna handlingar. Huvudregeln om allmänna handlingars offentlighet är central för att allmänheten ska kunna kontrollera makthavare och konsekvenserna av de beslut som fattas. Enligt vår mening innebär detta att beslut om att införa sekretesskydd för vissa uppgifter bara ska fattas om det är absolut nödvändigt.

3 Regeringens förslag

I propositionen föreslår regeringen att sekretess ska gälla vid Försäkringskassans kommande handläggning av ärenden om s.k. elstöd till elanvändare. Vid handläggningen av sådana ärenden ska enligt förslaget sekretess gälla till skydd för enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (s.k. stark sekretess). Lika stark sekretess ska i sådana ärenden gälla även till skydd för uppgift som används för att identifiera elektriska anläggningar. Sekretessen föreslås gälla i högst 20 år. I propositionen föreslås även att det inte ska föreligga någon skyldighet att lämna kontrolluppgift avseende utbetalning av elstöd. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 februari 2023.

Själva reglerna om elstöd finns i en förordning som beslutades av regeringen den 22 december 2022 och som publicerades några dagar senare, den 28 december (se SFS 2022:1872). Förordningen ska träda i kraft den 9 januari 2023 och upphöra att gälla vid utgången av 2023.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

Som vi ovan anfört menar vi att nya sekretessbestämmelser bara ska införas när det är absolut nödvändigt. I det nu aktuella fallet med elstöd ser vi inte att det finns något sådant behov. Elstödet är en tillfällig extraordinär kompensation till elabbonenterna, och därför är det extra viktigt att i efterhand kunna kontrollera hur elstödet fördelats mellan olika befolkningsgrupper och företag. Allmänheten behöver också få kännedom om hur elstödet fördelats för att kunna bilda sig en uppfattning om regeringens förmåga att hantera den pågående elkrisen. Detta är enligt Vänsterpartiet en demokratifråga som inte är förhandlingsbar.

4.1 Brister i beredningsförfarandet

Lagrådet konstaterar i sitt remissyttrande att lagstiftningsärendet har hanterats med brådska och därmed också med små tidsmarginaler. Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska vissa krav på beredningen av regeringsärenden uppfyllas. Behövliga upplysningar

och yttranden ska inhämtas från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också hämtas in från kommuner i den omfattning som behövs. Även sammanslutningar och enskilda ska ges möjlighet att yttra sig i den omfattning som behövs. När det gäller beredning av ett lagstiftningsärende är remissförfarandet, enligt Lagrådet, centralt. Ofta sträcker sig remisstiden över cirka tre månader. I det nu aktuella fallet var remisstiden för den ena promemorian en vecka och för den andra i praktiken endast en halv dag. Justitiekanslern har ifrågasatt om tiden för beredning är godtagbar. Svenska Journalistförbundet har direkt uttalat att remisstiden varit alltför kort. Lagrådet skriver vidare att det måste krävas mycket starka skäl för att frånga de ordinära beredningsrutinerna. Sådana skäl är inte närmare redovisade av regeringen i det nu aktuella ärendet. Därmed har, enligt Lagrådets uppfattning, inte beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen uppfyllts. Förslaget kan av det skälet inte ligga till grund för lagstiftning.

Vänsterpartiet anser att det är helt oacceptabelt att regeringen inte uppfyller regeringsformens beredningskrav. Vi har full förståelse för att ärendet om elstöd är brådskande då människor till följd av den rådande situationen riskerar att inte kunna betala sina elräkningar. Dock är det anmärkningsvärt att regeringen inte ger remissinstanserna tillräcklig tid för att framföra sina synpunkter på förslaget. För vår egen del kan vi konstatera att regeringens proposition publicerades på riksdagens intranät och på regeringens webbplats på eftermiddagen torsdagen den 12 januari. Tiden för att skriva motion på ärendet utgår på måndag den 16 januari. Att på detta sätt förkorta motions tiden, som i normalfallet är 14 dagar, till över en helg försvårar även riksdagsledamöternas möjligheter att behandla ärendet grundligt. Sammanfattningsvis finner vi att hela processen kring det aktuella förslaget har hanterats undermåligt av regeringen.

4.2 Det saknas skäl för sekretess

Vidare har Lagrådet synpunkter på innehållet i själva förslaget. Det finns enligt Lagrådet helt enkelt inte något tillräckligt tungt vägande skäl för att sekretess ska gälla hos Försäkringskassan avseende enskilds personliga förhållanden i ärenden om stöd till elanvändare. Lagrådet avstyrker alltså förslaget också på denna grund. Både Justitiekanslern, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet och Journalistförbundet anser att det saknas tillräckliga skäl för att införa den föreslagna bestämmelsen om sekretess. De anför att uppgifter om elförbrukning och om utbetalt belopp inte kan anses vara så integritetskänsliga att skyddsintresset väger tyngre än insynsintresset. Lagrådet skriver även att om sekretess ändå ska råda så saknas det alldeles skäl för ett omvänt skaderekvisit, dvs. med en presumtion för sekretess. Om regeringen, trots Lagrådets avstyrkan, går vidare med lagstiftningsärendet bör åtminstone skaderekvisitet vara rakt. Skaderekvisitet ska, enligt regeringen, säkerställa att inte mer sekretess åstadkoms än vad som är oundgängligen nödvändigt för att skydda det intresse som föranlett bestämmelsen (prop. 2022/23:48 s. 19). Dessvärre väljer regeringen att inte följa Lagrådets rekommendation i propositionen utan går vidare med ett förslag som innebär stark sekretess, trots att även flera remissinstanser invänt mot utformningen av skaderekvisitet. Svenska journalistförbundet, Tidningsutgivarna (TU) och Utgivarna avstyrker förslaget, eftersom ett omvänt skaderekvisit innebär att det i praktiken inte kommer att vara möjligt att få ut uppgifter om enskildas elförbrukning och utbetalt belopp, trots att uppgifterna har ett stort allmänintresse som motiverar insyn. Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet framför liknande synpunkter och framhåller vikten av att kunna

granska och utvärdera stödet i efterhand. Svenska Journalistförbundet anser, i likhet med Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Justitiekanslern och Kammarrätten i Göteborg att om en sekretessbestämmelse ändå införs, bör huvudregeln vara att uppgifterna är offentliga.

När det gäller uppgifter om anläggnings-id finns, enligt Lagrådet, inte lika starka insynsskäl som beträffande enskilda personliga förhållanden i ärende om stöd till elanvändare. Men eftersom regeringen inte närmare redovisat vilket skyddsvärde uppgifter av detta slag har, kan inte Lagrådet avgöra hur det förhåller sig med den saken. Med hänsyn till den presumtion för offentlighet som råder avstyrker därför Lagrådet förslaget även i denna del. Även Justitiekanslern, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet och Svenska Journalistförbundet ställer sig tveksamma till behovet av sekretess när det gäller anläggnings-id.

Vänsterpartiet instämmer i remissinstansernas och Lagrådets synpunkter. Vidare anser vi att det är häpnadsväckande att regeringen går fram med ett lagförslag som fått så pass kraftig kritik av Lagrådet.

Riksdagen bör avslå regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Detta bör riksdagen besluta.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Ida Gabrielsson (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Jessica Wetterling (V)